

A.-F. CHRISTIDIS (ed.), Διαλεκτικοί θύλακοί της ελληνικής γλώσσας / Dialect Enclaves of the Greek Language. Αθήνα 1999. ISBN 960-85931-5-8.

Dvoujazyčný sborník devíti článků, jejichž autory jsou vědečtí pracovníci řečtí i zahraniční, vyšel péčí profesora Christidise, vedoucího Centra pro řecký jazyk (ΚΥΐόντ' έρεχέε Τη έρετόόαη) na Aristotelově univerzitě v Soluni, a tematicky tak navazuje na již dříve vydané sborníky, věnované novofeckému jazyku a jeho výuce v řecké diaspoře. Představuje však především snahu o další zaplňování bílých míst na pomyslné jazykové mapě řecky mluvícího světa (dialektologický atlas novofečtiny i přes více než stoleté úsilí badatelů neexistuje) a v neposlední řadě snahu zachytit a vědecky zpracovat to, co se z některých řeckých dialektů, používaných mimo vlastní území Řecké republiky zachovalo, neboť jim pod vlivem místních národních jazyků, popř. působením dalších společenských okolností, hrozí tentýž osud, který pro silné ovlivňování obecnou novofečtinou stíhá řecké dialekty užívané na území řeckého státu.

V centru zájmu autorů se tak objevují dialekty pontské na území dnešního Turecka, dialekty oblasti jižní Itálie, nářečí používané v okolí ukrajinského města Mariupol, tzv. nářečí sarakatsánské v Bulharsku a jazyk krétských přesídlenců v Libanonu a Sýrii.

Georges Drettas koncipuje svůj příspěvek (z původně dvoujazyčného názvu uvádím pouze jeden, a to — pro větší srozumitelnost — anglický) *The Greek-Pontic Dialect Group* jako víceméně obecný úvod do problematiky pontských dialektů: v kontextu ostatních novodobých řeckých dialektů jim pro jejich značnou odlišnost (fonologickou, gramatickou i lexikální) přisuzuje jako hypostroma zvláštní variantu hellénistické koiné, odlišnou od koiné, jež byla základem pro novodobé dialekty na ostatním řeckém území, podávává geografickou lokalizaci a základní dělení pontských nářečí, vytvořené na základě jazykových podobností jednotlivých skupin (jako to ostatně udělal již ve 40. letech Manolis Triantafyllidis) a nikoliv pouze na základě geografickém. Následně pak uvádí základní charakteristiku chaldejské větve včetně fonologie, morfologie (upozorňuje na aglutinační ráz těchto nářečí), syntaxe a slovní zásoby. Další příspěvek věnovaný pontským dialektům *The Greek Spoken in the Region of Pontus* známého neogrecisty Petera Mackridge navazuje na předcházející výkladem o skupině nářečí v oblasti řeky Of, přesněji v kraji Çaykara, uvádí několik fonetických zvláštností, které je odlišují od ostatních pontských nářečí (výsledek synizese skupiny -eá není umělý diftong, nýbrž [e]; hrdelnice následované předním vokálem podléhají palatalizaci, nikoliv tzv. tsitakismu), na poli lexikálním na výběru výrazů z archaické slovní zásoby a současně značného množství tureckých výpůjček řeckému dialektu pouze morfologicky přizpůsobených názorně dokládá, jaké důsledky způsobila relativní izolovanost místních mluvčích od centrálních řeckých oblastí. Následující příspěvky *The Greek Language in Southern Italy*, *The Revival of Griko in the Greek Community of Salento* autorky Olgy Profili a *The Idiom of Calabria* autorky Marianny Katsogiannou se týkají problematiky řeckých dialektů jihoitalských (v oblastech kolem měst Reggio di Calabria a Lecce, zvaných Bovesia, resp. Grècia Salentina), spíše však než z hlediska čistě jazykového zkoumají (zvl. O. Profili) tento fenomén z pozic sociologů. Na základě nedávných i dřívějších sociologických průzkumů konstatují rapidní pokles počtu mluvčích příslušných nářečí, hraničící až s naprostým vymizením těchto dialektů z některých původních lokalit (řecké jihoitalské dialekty patří podle zprávy EU k patnácti nejohroženějším jazykům v rámci zemí EU). Příčiny autorky spatřují především v hospodářských poměrech celého regionu (nedostatek pracovních příležitostí s sebou nese hromadnou migraci především mladších obyvatel do větších měst), i když jeden z klíčových momentů v tomto procesu by mohly představovat právě okolnosti nastíněné Olgou Profili jen jakoby mimoděk v úvodu: „The Greek-speakers in Southern Italy are Italian citizens, with national consciousness, and of the Catholic

faith.“ Pouze snaha kulturně odlišit svůj region od italského okolí a také postupný ekonomický rozmach v posledních letech vede k relativnímu oživení jihoitalských nářečí, především v oblasti Grecia Salentina. Články *The Greeks of the Azov Region* a *The Survival and Functioning of the Greek Dialects of the Area of Marioupolis* autorek Aikateriny Pappou-Zouravliova a Aspasia Chatzidaki v historických souvislostech shrnují jazykovou situaci v těch oblastech Ukrajiny, kam koncem 18. století přišli řečtí přistěhovalci, a stručně charakterizují řecký dialekt používaný v okolí města Mariupol, který si — nezasážen vlivem obecné novořečtiny — zachoval četné archaické prvky. A. Chatzidaki se svou prací, jejímž východiskem je demografický průzkum, snaží postihnout současnou jazykovou realitu v oblasti: faktickou triglosii, kdy vedle sebe stojí ruština, ukrajinština a řecký dialekt, způsob, jímž se místní obyvatelé s takovou realitou vyrovnávají, a výsledek této situace, tedy značný ústup dialektu ve prospěch ruštiny.

Sborník uzavírají dva krátké články *The Idiom of the Sarakatsans of Bulgaria* a *The Greek-speaking Cretans of Lebanon* Christose Tzitzilise a Rouly Tzokalidou, které se stručně vyrovnávají se dvěma drobnými řecky mluvícími komunitami: Sarakatsánů (otázka jejich původu není ještě jednoznačně dořešena) v Bulharsku a krétských muslimů v Libanonu a Sýrii. Ch. Tzitzilis stručnou fonologickou, morfologickou a lexikální charakteristikou dokazuje příslušnost sarakatsánského nářečí ke skupině tzv. severořeckých dialektů. R. Tsokalidou pak na základě sociologického průzkumu hodnotí stupeň znalostí řečtiny v místní původně řecké komunitě.

Na závěr zbývá ještě dodat, že vydavatelé z Aristotelovy univerzity nehodlají problematiku řeckých dialektů opustit a omezit se tak pouze na tento sborník, ale svůj zájem o ni chtějí deklarovat i dalším svazkem „The Greek Language and its Dialects“.

Michaela Hanoušková

ANTIQUORUM NON IMMEMORES... Polskie Towarzystwo filologiczne 1893–1993 (Acta Societatis Philologiae Polonorum vol. III), Warszawa — Wrocław 1999, str. 390 + fotografické přílohy.

Nejen v klasické filologii je chvályhodné a prospěšné připomínat čas od času, co pro nás vykonaly předchozí generace, a uvědomovat si, že bez jejich úsilí by naše práce nemohla dosáhnout dnešní úrovně. Platí to v běžném životě, tím více však i ve vědeckém bádání. Polští klasičtí filologové si jsou zřejmě této skutečnosti velice dobře vědomi, a proto v r. 1999 vydali u příležitosti stého výročí vzniku sdružení zvaného Polskie Towarzystwo filologiczne (1893–1993) zvláštní sborník. Část první (7–122) obsahuje materiály ze „sjezdu století“, který se konal v r. 1994 v Krakově. „Polskie Towarzystwo filologiczne“ bylo založeno v r. 1893 ve Lvově; přetrvalo sto let těžké polské historie, v níž se války střídaly s revolucemi a povstáními, které přinášely velké ztráty nejen na lidských životech, ale i na hmotných a kulturních statcích.

Nesmírné problémy pro klasická studia znamenalo období po 2. světové válce, v 70. letech se však habilitovala řada mladých pracovníků, kteří dovedli obor nejen udržet při životě, a jak to Sborník dobře ilustruje, rovněž i dále rozvíjet. Při vědecké práci byl v Polsku vždy kladen důraz nejen na odborná pojednání, ale také na činnost vydavatelskou. Že v tomto směru polští kolegové dosáhli světového věhlasu, o tom svědčí jejich edice u Teubnera, v Oxfordu, ale i renomované edice vycházející přímo v Polsku. Jejich bohatství recenzovaná publikace velmi dobře ilustruje.